

# Використання раніше вживаної словесної форми. Чи виникає право інтелектуальної власності

Назви, окремі слова чи слогани не підпадають під охорону авторського права, якщо вони є загальноновживаними або позбавлені творчої оригінальності. Українське законодавство про авторське право охороняє лише оригінальні твори науки, літератури і мистецтва, які мають достатній рівень творчості. Короткі позначення – такі як **окремі слова, назви творів чи рекламні гасла** – самі по собі **не вважаються об'єктами авторського права**, оскільки їм бракує необхідної творчої оригінальності.

Варто зазначити, що саме **графічне зображення або логотип** з цим словом може охоронятися авторським правом як художній твір (або промисловим зразком, залежно від ситуації). Водночас текстовий складник, без графічного оформлення, як правило не є твором і не отримує автоматичної авторсько-правової охорони.

**Реєстрація торговельної марки не наділяє її власника виключним правом на використання окремих літер, буквосполучень чи загальноновживаних слів поза межами зареєстрованого позначення.** Тобто власник свідоцтва на знак не може заборонити іншим особам уживати у мові чи в своїх позначеннях ті **елементи, які є звичайними словами або літерами**, що входять до складу його ТМ, якщо таке використання не вводить споживача в оману щодо товарів і послуг.

Подібну позицію Верховний Суд чітко висловив у справах щодо знака «**Цитрамон**». Суди встановили, що слово «Цитрамон» є **родовою (загальноновживаною) назвою** лікарського засобу, яку історично використовували кілька виробників для позначення

схожих за складом препаратів. **Спроби окремої компанії отримати абсолютний контроль** над таким позначенням шляхом реєстрації ТМ були розцінені як **зловживання правом**. Велика Палата ВС зазначила, що **дії, спрямовані на заволодіння монопольним становищем стосовно позначення «Цитрамон» та на порушення прав інших виробників**, суперечать засаді добросовісності і можуть свідчити про недобросовісну конкуренцію.

Іншими словами, **власник торговельної марки не може “вивести з ужитку” загальноновживане слово чи букву для всіх інших**. Судова практика виходить з того, що охорона надається *конкретному поєднанню* елементів у складі зареєстрованої марки (з врахуванням її відмінності та здатності розрізняти товари), але **не кожному її елементу окремо**. Наприклад, якщо зареєстрована марка містить слово чи літеру, яка сама по собі є описовою або поширеною, то **треті особи можуть продовжувати вільно використовувати таке слово/літеру у своїй діяльності** (за умови, що не створюється імовірність змішування з конкретною торговельною маркою).

До прикладу, – щодо позначення товару “Трускавецька”, – Верховний Суд у справі №910/4085/23 висновок: “судам слід перевірити: яким чином саме *це позначення*, тобто чорно-білим звичайним шрифтом, набуло розрізняльної здатності і чи взагалі воно має таку здатність, а не є описовим стосовно регіону походження води; чи використовувалося позивачами саме таке позначення у вигляді торговельної марки і чим це підтверджується”. Аналогічно й в справі №910/13988/20 Верховний суд висновок необхідності з’ясовувати момент виникнення у словесного позначення розрізняльної здатності.

Подібні ситуації, до прикладу можна звести до позначення “Jura”. Торговельних марок із позначенням “jura” існує багато:

- 1) за номерами заявок в Україні – м201706699, м201215197;
- 2) в міжнародному реєстрі № 1289190, № 789860.

Разом з тим, “jura” – це географічні позначення:

- 1) департаменту на сході Франції, на кордоні зі Швейцарією. Один з департаментів регіону Бургундія-Франш-Конте;

- 2) франкомовний кантон на північному заході Швейцарії, найновіший кантон у складі країни;
- 3) гірський масив у Західній Європі, головним чином розташований уздовж кордону між Швейцарією та Францією;
- 4) село в Рибницькому районі в Молдові (Придністров'ї).

З наведених прикладів є очевидним, що позначення “jura” є загальноновживаним позначенням географічних топонімів і не може бути монополізованим як таке будь-якою зацікавленою особою. Спробу монополізувати лише літерне позначення “jura” слід розцінювати як зловживання особою правом, як це деталізовано в Окремій думці суддів Великої Палати Верховного Суду. Крім того, топоніми взагалі не можуть бути зареєстровані без набуття розрізняльної здатності (ст. 6 Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»)

**Це забезпечує єдність підходу: торговельна марка охороняється як цілісний знак, але не перетворює загальноновживані слова на приватну власність і не створює авторських прав на саме словесне позначення.**

**□ Компанія Вікторія – юридичні та бухгалтерські рішення для бізнесу в Україні та за кордоном.**  
**□ victorija.ua**